

GUIA D'ATENCIÓ DELS ESTUDIANTS AMB DISCAPACITAT A LA UNIVERSITAT

Universitats

 Generalitat de Catalunya
Consell Interuniversitari de Catalunya

© Generalitat de Catalunya
Departament d'Innovació, Universitats i Empresa
Consell Interuniversitari de Catalunya

Tiratge: 6.000 exemplars
Edició: gener de 2007
Dipòsit legal: B-1220-2007
Disseny i maquetació: PAUTA Estratègies de comunicació, SL
Fotografia de coberta: Jordi Pareto
Impressió: Nivell Gràfic, SL

ÍNDEX

Presentació. Universitat i discapacitat a Catalunya (UNIDISCAT)	4
Introducció. Educació a l'abast de tothom Tipus d'adaptacions	5
Discapacitat auditiva Aspectes generals Capacitats i necessitats Intervenció educativa Avaluació Orientacions per relacionar-se amb l'alumnat amb discapacitat auditiva	9
Discapacitat motriu Aspectes generals Capacitats i necessitats Intervenció educativa Avaluació Orientacions per relacionar-se amb l'alumnat amb discapacitat motriu	12
Discapacitat visual Aspectes generals Capacitats i necessitats Intervenció educativa Avaluació Orientacions per relacionar-se amb l'alumnat amb discapacitat visual	14
Serveis i programes de les universitats	16
Adreces d'interès Principals federacions de l'àmbit de la discapacitat física i sensorial	17

PRESENTACIÓ. UNIVERSITAT I DISCAPACITAT A CATALUNYA (UNIDISCAT)

En el projecte Universitat i discapacitat a Catalunya (UNIDISCAT), realitzat pels doctors Emili Soro-Camats de la Universitat de Barcelona i Antoni Vilà de la Universitat de Girona, es presenta un estudi molt detallat sobre els aspectes legals referents a les adaptacions curriculars i sobre la situació actual de l'alumnat amb discapacitat matriculat a les universitats catalanes; en el projecte es fan propostes i suggeriments en relació a les adaptacions curriculars per a aquest tipus d'alumnat.

Quant als aspectes legals es destaca que, d'acord amb la Conferència Mundial sobre Educació Superior, convocada per la UNESCO¹, «l'accés als estudis superiors hauria d'estar basat en els mèrits, la capacitat, els esforços, la perseverança i la determinació dels aspirants i en la perspectiva de l'educació al llarg de la vida [...]. En conseqüència, en l'accés a l'educació superior no es podrà admetre cap discriminació fundada [...], ni en discapacitats físiques» (article 3, a).

D'altra banda, per garantir l'educació superior estableix, entre les accions prioritàries, que «els estats membres [...] han de crear, si escau, el marc legislatiu, polític i financer per reformar i desenvolupar l'educació superior de conformitat amb la Declaració Universal dels Drets Humans, segons la qual **l'educació superior ha de ser accessible a tothom d'acord amb el mèrit. No**

1 En aquesta conferència es va aprovar el 9 d'octubre de 1998 la Declaració Mundial sobre l'Educació Superior al Segle XXI – Visió i Acció, i va establir el Marc d'acció prioritària per al canvi i el desenvolupament de l'educació superior.

es pot acceptar cap discriminació ni ningú no pot quedar exclòs de l'educació superior ni dels seus hàbits d'estudi, nivells de titulació i diferents tipus d'establiments per raons fonamentades en [...] discapacitats físiques» (i, 1) i els establiments d'educació superior han de «proporcionar, si escau, orientació i consell, cursos de recuperació, formació per a l'estudi i altres formes de suport als estudiants, incloses mesures per a la millora de les seves condicions de vida» (6, k).

Per altra banda, en el projecte s'indiquen tres tipus principals d'adaptacions curriculars: adaptacions d'accés, adaptacions no significatives i adaptacions significatives, de les quals es parla més endavant. Les adaptacions curriculars tenen la finalitat d'objectivar les maneres d'organitzar les activitats, disposar els instruments, seleccionar els continguts i implementar les metodologies més apropiades per atendre les diferències individuals de l'alumnat.

Una de les propostes que es suggerien en aquest projecte era realitzar un manual d'acollida en què es recollís tot un seguit d'adaptacions específiques per a cada un dels grups de persones amb discapacitat, i que abastés un ampli ventall de casuístiques, exemples i propostes adreçades tant als aspectes referits a ensenyar i aprendre com als de l'avaluació.

La guia que presentem podria considerar-se com un primer pas en aquesta direcció i pretén ser una eina eminentment pràctica per aconseguir la màxima integració de l'alumnat amb discapacitat en la vida universitària. Sens dubte ha de ser una eina que periòdicament es revisi, amb la participació dels estudiants i professorat, per tal d'adaptar-la a les necessitats de les persones amb discapacitat i als canvis tecnològics i normatius que es produeixen.

INTRODUCCIÓ. EDUCACIÓ A L'ABAST DE TOT HOM

La societat està formada per una gran varietat de persones; l'educació ha de ser accessible a tothom, de manera que cal tenir en compte qualsevol persona que tingui unes necessitats específiques.

Cada col·lectiu de persones amb discapacitat presenta unes característiques diferents i cada persona amb discapacitat és un cas únic. Tanmateix, en tant que persones implicades en el desenvolupament de l'alumnat, cal que el professorat tingui coneixement dels estudiants que necessiten adaptacions. Gràcies al coneixement i a la informació el professorat podrà modificar la seva manera d'actuar i treballar a la universitat, i així el resultat podrà ser el més positiu possible, amb una educació de qualitat per a tots i respectuosa amb la diversitat.

Per tot això, s'ha elaborat la present guia que té l'objectiu de millorar l'atenció i garantir la igualtat d'oportunitats dels estudiants amb discapacitat. S'han considerat principalment tres grups de persones amb discapacitat: els motrius, els visuals i els auditius, tot i acceptant que hi ha altres classificacions i tipus de discapacitats, com ho són les intel·lectuals o mentals, per exemple.

Cal ser conscients, però, que aquesta guia podria ser molt més extensa si s'aprofundís en determinats aspectes, però cal tenir una eina tan manejable i clara com sigui possible.

Els tres grups de persones amb discapacitat estan molt ben diferenciats i cada tipus es tracta amb pautes clares i entenedores.

Les persones que es trobin en situacions no incloses a la guia, poden contactar amb les entitats que apareixen al final d'aquesta publicació.

Amb aquesta guia es pretén millorar la qualitat educativa i de serveis a la universitat, de manera que tothom hi tingui cabuda i afavorir la igualtat d'oportunitats entre els estudiants.

La discapacitat no significa ser menys vàlid en l'àmbit professional; es tracta només que cada persona trobi el seu lloc d'acord amb les seves capacitats i possibilitats. Hi ha grans personalitats en camps com la música, la ciència, la tecnologia, etc., que, per altra banda, són considerades persones discapacitades per la societat, de manera que el fet de tenir determinades discapacitats no ha de vincular-se al fracàs o a expectatives professionals menors. Per tant, s'ha de considerar que tots els estudiants que han superat l'accés a la universitat tenen capacitat per arribar al nivell que s'exigeix en cada assignatura, i que poden participar i realitzar, amb les corresponents adaptacions o alternatives, les activitats proposades a l'aula (treballs individuals o en grup, exposicions, etc.).

Hi ha una sèrie de premisses que si es tenen en compte poden afavorir una bona comunicació amb l'alumnat amb discapacitat (aquestes premisses es detallen en el quadre de la pàgina següent).

Els recursos extraordinaris poden ser propis o acordats per conveni amb altres institucions públiques o privades. Aquests recursos es poden dividir en recursos materials o personals (les persones sordes, cegues o amb discapacitat motriu, per exemple, poden necessitar intèrprets, vetlladors, acompanyants, etc., així com materials específics adaptats).

Premisses per afavorir una bona comunicació amb l'alumnat amb discapacitat

Tractar l'alumnat de forma natural	Els prejudicis, la compassió, la sobreprotecció, etc., poden dificultar una adequada relació amb l'estudiant amb discapacitat; cal promoure actituds de cooperació, col·laboració i acceptació.
Centrar-nos en les capacitats i no en les limitacions	Una visió positiva de l'alumnat afavorirà el seu aprenentatge i la qualitat educativa en el seu conjunt. És important no considerar l'alumnat en relació o en comparació amb la manera pròpia de representar el món visualment, auditivament o bé sense problemes motrius.
Donar temps	Si s'entén l'activitat acadèmica com un lloc de trobada, participació, intercanvi de coneixements i experiències, el temps ha de ser flexible per arribar a comunicar-se de forma igualitària per a tots.
El coneixement	Tenir informació sobre com tractar l'alumnat amb discapacitat facilitarà l'apropament. Moltes vegades la por i la ignorància fan que la relació entre el discent i docent sigui nul·la o de baixa qualitat. Un apropament habitual i plantejar els dubtes que hi hagi amb tota la sinceritat i naturalitat possibles, faran que la relació sigui còmoda.
La comunicació amb l'estudiant	El mateix estudiant és la millor guia per al professorat en el seu treball docent.
Fer ús dels recursos de la universitat	Fer ús dels recursos externs i interns de la universitat sempre que siguin necessaris: ajudaran a una millora en el procés d'aprenentatge.

TIPUS D'ADAPTACIONS

Si es demana una adaptació curricular² (sigui l'estudiant o sigui el professorat), el vicerectorat amb competències en aquesta àrea farà un informe i una proposta. Posteriorment s'avaluarà la necessitat i l'eficàcia de l'adaptació, i se sotmetrà a aprovació per la universitat.

Les adaptacions es poden classificar de diverses formes, segons la finalitat que es persegueixi. Si ens fixem en la intensitat en què afecta les matèries, actuacions i continguts, podem parlar de tres tipus:

² ADAPTACIÓ CURRICULAR: «Estratègies educatives per facilitar el procés d'ensenyament-aprenentatge en alguns alumnes amb necessitats educatives especials. Volen ser una resposta a la diversitat individual independentment de l'origen d'aquestes diferències: historial personal, historial educatiu, motivació, interessos, ritme i estil d'aprenentatge.» MINISTERIO DE EDUCACIÓN Y CIENCIA. CNICE. *Apoyo al proceso de enseñanza-aprendizaje.*

Adaptacions d'accés als continguts	Fan referència a la dotació de recursos especials, materials, ajuts tècnics o altres detalls que permeten a l'alumnat amb discapacitat prosseguir amb tots o bona part dels objectius i continguts curriculars de caràcter ordinari. Són adaptacions que impliquen una actuació, generalment, prèvia a l'inici del desenvolupament de l'activitat curricular.
Adaptacions no significatives	Fan referència a les modificacions que es fan quant a l'agrupament de l'alumnat, les activitats programades, les metodologies, les tècniques i les estratègies emprades per ensenyar i aprendre, així com als procediments i instruments d'avaluació, sense que canviïn els objectius ni els continguts.
Adaptacions curriculars significatives	Consisteixen en les modificacions que es poden fer a les programacions i que sovint impliquen l'eliminació de certs continguts bàsics del currículum oficial. Aquesta modificació no només s'ha de pensar quant a les característiques de l'estudiant (per exemple, si no pot manipular objectes, o discriminar amb precisió, etc.), sinó també quant a la funció professional que tenen aquests continguts. En general, les adaptacions significatives impliquen l'eliminació d'objectius i de continguts que no es consideren fonamentals per aprovar una assignatura, a la vegada que cal considerar l'adaptació o eliminació de continguts que no afectin la idiosincràsia de la titulació a la qual es concorre i, per tant, al desenvolupament professional futur que ha de rebre la societat. Sens dubte que aquest és un dels aspectes més compromesos de l'àmbit de les adaptacions curriculars, que posa en qüestió la importància del coneixement dels continguts per aprovar la matèria i per exercir professionalment, ja que, com hem dit, impliquen la modificació d'objectius, continguts del currículum, així com l'adaptació de criteris i procediments d'ensenyament i avaluació de l'alumnat.

Finalment, les adaptacions poden afectar l'avaluació o la durada dels estudis superiors. Llavors es parla de:

Adaptacions d'exàmens	Per afavorir la igualtat d'oportunitats, cal que la universitat faci les adaptacions necessàries per a l'avaluació dels coneixements dels estudiants amb discapacitats. D'aquesta manera l'alumnat amb discapacitat pot realitzar els exàmens i les proves d'avaluació adaptades, en temps i mitjans, en igualtat amb la resta de l'alumnat: tipus de redactat, examen per ordinador, donar més temps per fer les proves, exàmens orals, etc.
Modificació dels anys de permanència	En cas que existeixi una normativa amb límit de permanència per cursar uns estudis universitaris, se'n pot demanar una modificació per situacions especials, com és el cas de l'alumnat amb discapacitat.

És convenient que qualsevol consulta o dubte que tingui l'alumnat amb discapacitat o el professorat, es comuniqui al deganat o a la direcció del seu centre o al vicerectorat amb competències en aquesta àrea.

exhaustiu, si bé esperem que en un futur es podrà consultar a totes les entitats implicades en el projecte de vida acadèmica de l'alumnat universitari amb discapacitat.

Aquesta guia està dividida en tres parts. A la primera part es tracta la discapacitat auditiva; a la segona, la motriu i, a la tercera, la visual; en cada part s'analitzen les capacitats i necessitats, la intervenció educativa i l'avaluació d'aquest alumnat i es donen orientacions de com relacionar-se amb l'alumnat amb discapacitats.

Com ja s'ha dit, no es pretén que aquest sigui un estudi exhaustiu de totes les situacions possibles (principalment perquè cada persona és un cas únic que pot necessitar atencions diferents), sinó que és una guia orientativa per saber millor com actuar davant l'alumnat amb algun tipus de discapacitat i té la voluntat de ser útil a totes les parts implicades.

Aquesta guia inicial s'ha elaborat amb la col·laboració de diverses entitats, a les quals agraïm la cooperació: FESOCA (Federació de Sords de Catalunya), MIFAS (Minusvàlids Físics Associats), ONCE (Organización Nacional de Ciegos de España). El recull no és

DISCAPACITAT AUDITIVA

ASPECTES GENERALS

L'alumnat amb discapacitat auditiva són aquells que presenten més dificultats de les habituals per percebre el món sonor.

Es poden diferenciar dos grans grups:

- **Hipoacúsia:** les restes auditives permeten comprendre el que altres persones diuen, encara que la percepció de la parla sigui incompleta.
- **Sordesa:** pèrdua auditiva greu. Comprèn el que altres persones diuen, no a través de l'audició, sinó gràcies a la lectura labial. En el grup d'estudiants sords, hi ha persones que:
 - prefereixen comunicar-se en llengua oral;
 - o se senten més còmodes comunicant-se en llenguatge de signes, encara que coneguin la llengua oral i la utilitzin en contextos oralistes.

CAPACITATS I NECESSITATS

- Com que la seva percepció de la parla és diferent, cal adaptar les estratègies de comunicació en la relació amb ells.
- Encara que tinguin un bon domini de la llengua oral (vocabulari, morfosintaxi, etc.), la seva parla expressiva pot resultar intel·ligible i poden tenir dificultats per comprendre la lectura labial d'algunes persones o per practicar-la en segons quines situacions.
- Encara que tinguin una bona competència en la llengua escrita, poden trobar dificultats per a la comprensió de textos científics o complexos.

- En cas de dur pròtesi auditiva, el soroll pot pertorbar la paraula i per a la persona sorda és molt més difícil concentrar-se i comprendre-ho.

INTERVENCIÓ EDUCATIVA

Què pot fer el professorat universitari per afavorir la integració dels estudiants amb discapacitat auditiva a les seves assignatures?

En l'organització de l'aula

Per facilitar que la persona sorda percebi les explicacions orals a l'aula, quan no hi ha intèrpret, cal:

- Situar-se davant d'ella a una distància no superior a quatre metres perquè pugui observar bé el moviment dels llavis.
- Evitar parlar i escriure a la pissarra al mateix temps i d'esquena a ella.
- Situar-se en un mateix pla quan s'utilitzi el canó o el retroprojector, de la mateixa manera que ha de poder veure la cara de la persona que parla per seguir les explicacions que doni.
- Proporcionar-li la informació de manera successiva, primer oral i després visual. Si el professorat parla al mateix temps que assenyala la pissarra, que mostra les transparències, etc., la persona sorda haurà d'escollir quin dels dos estímuls atendre.
- Parlar-li a un ritme normal, ni massa ràpid ni massa lent, articulant correctament els sons i sense exagerar els moviments.
- Si es força la veu, li resultarà més difícil llegir els llavis.
- Comprovar que segueix l'exposició de la informació, donant-li l'oportunitat de preguntar quan no ho entengui.
- En situacions d'incomprensió en la comunicació s'aconsella:
 - Donar confiança per demanar que es repeteixi el missatge.
 - Tornar a explicar la mateixa idea però més a poc a poc i amb paraules diferents i exemples clarificadors.
 - En tot moment fer un discurs coherent.

- Mantenir una relació directa entre el discurs i l'expressió facial o corporal.
- Si persisteix la incomprensió, comunicar-se per escrit.
- Hi ha situacions que no permeten una bona lectura labial, tot i existir una certa proximitat; alguns exemples són:
 - Un bigoti que tapi part del llavi superior.
 - Un rostre inexpressiu i una manera de parlar en què gairebé no es vocalitzi.
 - Tapar-se la boca mentre s'està parlant.
 - Parlar i mastegar xiclet al mateix temps.
 - Dur un objecte a la boca que impedeixi fer correctament tots els moviments dels llavis.

Si la persona sorda es comunica habitualment en llenguatge de signes, té dret a assistir amb un intèrpret d'aquest llenguatge a classe, als exàmens i a les tutories. La feina de l'intèrpret té les característiques següents, que si es coneixen milloren la feina de tots:

- Durant la interpretació, l'intèrpret actua amb un temps de demora, així que el professorat hauria de tenir-ho present.
- Si el professorat facilita el material amb anterioritat a l'intèrpret, aquest pot preparar-se correctament les matèries a interpretar.
- Només es realitza interpretació quan la persona sorda està present a la classe.
- L'intèrpret no és mai un professorat de suport, és un canal de comunicació.
- Interpretar més de 60 minuts ininterrompudament comporta esgotament i una menor qualitat en la tasca interpretativa, de manera que cal acordar unes estones de descans.
- Amb l'objectiu que la persona sorda pugui tenir accés als continguts de les matèries en les mateixes condicions que els seus companys, és necessari que en el seu camp visual hi siguin el professor, l'intèrpret i qualsevol instrument utilitzat en el transcurs de la classe (transparències, vídeos, pissarra, etc.).

En la metodologia

Explicacions

- Facilitar els apunts de classe (per part del professorat o dels companys), perquè no en pot prendre.
- Si a l'aula existeix un equip de freqüència modulada, col·laborar en la seva utilització, perquè li facilita una millor percepció de les explicacions.

Treballs individuals

- Assegurar-se que realment coneix la conveniència o l'obligació de llegir determinats textos i les eines multimèdia disponibles a la universitat per accedir-hi.

Treballs en grups

- En general, la persona sorda pot fer les activitats igual que els seus companys: fer treballs, exposar-los, etc.
- Quan participi en activitats de grup, els seus companys han de tenir en compte les mateixes adaptacions de comunicació que el professorat.
- Pot necessitar una adaptació en els treballs de camp que impliquin comunicació amb terceres persones.

A les tutories

- Informar de l'horari de tutories i, sobretot, mostrar-li bona disposició per orientar-la en l'aprenentatge de les assignatures.
- Deixar-li temps perquè prengui la iniciativa d'anar a tutories quan necessiti resoldre dubtes i ampliar continguts.
- Un bon recurs pot ser utilitzar el correu electrònic per intercanviar informació.
- Preveure que possiblement es necessitarà més temps per orientar-la en els aprenentatges, i que caldrà suggerir-li més bibliografia perquè compregui millor els continguts.

AVALUACIÓ

- Sempre que sigui possible ha de realitzar el mateix tipus d'examen que la resta de l'alumnat.
- En un examen oral pot necessitar intèrpret de llenguatge de signes.
- En un examen escrit pot trobar dificultats per comprendre algun ítem, especialment si és tipus test. Per aquest motiu, és desitjable:
 - Redactar l'examen amb frases senzilles i evitant pronoms.
 - Per resoldre dubtes durant l'examen:
 - Explicar el contingut amb altres paraules, vocalitzant clarament i assegurant-se que ens ha entès.
 - Reescriure la pregunta i, aquesta vegada, amb una estructura lingüística més senzilla.
 - Pot tenir a la seva disposició un diccionari.
- És possible que cometi algun error morfosintàctic en respondre les preguntes, ja que l'estructura del llenguatge visual difereix molt del llenguatge escrit.

ORIENTACIONS PER RELACIONAR-SE AMB L'ALUMNAT AMB DISCAPACITAT AUDITIVA

- Si s'està darrera d'una persona i es vol cridar la seva atenció, se li pot donar un toc suau a l'espatlla amb la mà.
- Si es parla amb ella alhora que es camina, cal girar el cap perquè pugui llegir bé els llavis.
- Una forma senzilla de cridar l'atenció sense haver de desplaçar-se per avisar-la, és tancant i obrint els llums de l'aula.

DISCAPACITAT MOTRIU

ASPECTES GENERALS

Les discapacitats motrius i de desplaçament comprenen tant les dificultats que afecten les extremitats superiors i inferiors com les alteracions motrius que repercuteixen en la pronúncia, i pot existir una gran diversitat en el grau d'afectació.

Les més habituals en l'àmbit universitari són:

- Paràlisi cerebral: alteració o pèrdua del control motor derivada d'una lesió encefàlica.
- Espina bífida: trastorn congènit que afecta la columna vertebral o la medul·la.
- Derivades d'accidents: traumatismes cranioencefàlics i lesions medul·lars.
- Distròfies musculars, atròfia espinal, etc.

CAPACITATS I NECESSITATS

Els problemes de mobilitat no tenen perquè interferir en el procés d'ensenyament-aprenentatge, però pot succeir que la discapacitat dificulti el seguiment i/o l'adquisició dels coneixements i objectius establerts per l'assignatura. Aleshores s'ha de preveure l'adaptació curricular com a resposta a les necessitats educatives existents ja sigui durant la intervenció educativa o en l'avaluació.

Les discapacitats motrius poden generar algunes necessitats especials:

- En els desplaçaments: ús de bastons, cadidres de rodes, caminadors, etc.
- En la comunicació: temps, programari i maquinari específics, etc.

- En la manipulació: temps, materials adaptats, etc.
- En l'accessibilitat: transports adaptats, rampes, voreres rebaixades, plataformes, ascensors, aules i serveis adaptats, etc.
- Per realitzar totes les assignatures tal com estan establertes: adaptació curricular.

INTERVENCIÓ EDUCATIVA

Què pot fer el professorat universitari per afavorir la integració dels estudiants amb discapacitat motriu a les seves assignatures?

En l'organització de l'aula

- Situar l'estudiant en els extrems laterals de les files, pensant també en la proximitat a la porta.
- Organitzar l'aula amb espais amplis on l'estudiant pugui moure's amb facilitat en cadira de rodes, croses, caminadors, etc.
- Sol·licitar mobiliari adaptat a cadidres de rodes i, en general, donar suport a les demanades d'adaptació que es considerin oportunes.

En la metodologia

Explicacions

- Facilitar l'ús de gravadores, apunts previs, ordinador personal, etc.
- Fomentar la col·laboració dels companys a través de l'ús de calcs, préstec d'apunts, etc.

Treballs en grups

- Promoure la participació de l'alumnat amb discapacitat motriu en grups normalitzats.

Participació oral (quan el grau d'afectació de l'expressió oral sigui significatiu)

- Mirar l'estudiant de cara i recolzar-se en gestos per facilitar la comprensió del seu missatge.
- Realitzar preguntes de resposta curta.
- Respectar el seu ritme d'emissió.
- Permetre la utilització de comunicadors i altres ajuts tècnics per a la comunicació.

A les tutories

- Oferir especialment a aquest alumnat l'ús de noves tecnologies (correu electrònic, fòrums, etc.)
- Estar oberts a les demandes i les iniciatives que l'estudiant sol·liciti.

En els ajuts tècnics específics

Conèixer els ajuts tècnics que utilitzarà l'estudiant i si és necessària la nostra col·laboració. Per exemple:

- Materials personals específics: estorettes d'ordinador antilliscants, pinces, clips, canyelleres, etc.
- TIC: ordinadors personals adaptats, maquinari adaptats, comunicadors de veu, gravadores, etc.

AVALUACIÓ

- Utilitzar sempre que sigui possible les mateixes tècniques d'avaluació que utilitzem amb els seus companys (exàmens escrits, orals, treballs, etc.)
- Realitzar algunes adaptacions en la forma dels exàmens escrits:
 - Concedir més temps per a la seva resolució.
 - Incloure proves objectives o preguntes amb resposta curta.
 - Permetre l'ús d'altres tècniques necessàries per a l'estudiant.

ORIENTACIONS PER RELACIONAR-SE AMB L'ALUMNAT AMB DISCAPACITAT MOTRIU

En la convivència amb aquestes persones s'ha de tenir en compte el següent:

- Parlar i preguntar a la persona amb discapacitat directament, i no a qui porta la cadira.
- Posar-se al seu lloc a l'hora de parlar-li, intentant entendre la seva limitació del camp visual, la seva dificultat per accedir als llocs, la seva dificultat per conversar en grup, etc.
- No col·locar-se darrera d'elles en parlar, per evitar que girin el cap.

- No prendre decisions en el seu lloc ni respondre per elles.
- En cas que necessiti ajuda a l'hora d'empènyer la cadira, si estem parlant ho intentarem fer des del costat, per facilitar la comunicació.
- Qualsevol decisió ha d'estar parlada i acordada amb l'estudiant; només la seva confiança pot afavorir una comunicació més bona i una millora en la qualitat de vida de la persona amb discapacitat motriu. Les decisions que es prenguin sense consultar poden ser errònies o simplement que la persona no necessiti el que li oferim i sí altres coses. Una persona amb discapacitat motriu és algú a qui no li funciona part del seu cos, però la seva capacitat de comunicació (alterada, de vegades) està bé i, per tant, s'ha de respectar la seva opinió.

DISCAPACITAT VISUAL

ASPECTES GENERALS

L'alumnat amb discapacitat visual permanent presenta una pèrdua visual en un ull o en ambdós i, malgrat tractaments mèdics i òptics, no pot adquirir una visió normal. Per a la seva classificació s'han de tenir en compte els següents criteris:

- El grau de disminució de la visió.
- El moment d'aparició del problema visual.
- La presència, o no, d'altres trastorns associats.

En aquest col·lectiu podem trobar diversitat d'alumnat:

- Cecs totals: amb absència total de visió o de percepció d'estímuls lluminosos.
- Cecs parcials: posseeixen restes visuals que els permeten orientar-se per la llum i la percepció de masses.
- Ambliops profunds: poden percebre volums, adquireixen la lectoescriptura en tinta negra, són capaços de llegir grans titulars, distingir esquemes, etc.
- Ambliops pròpiament dits: la seva visió en negre, amb mètodes pedagògics individualitzats, permet un procés d'ensenyament-aprenentatge quasi normalitzat.

CAPACITATS I NECESSITATS

L'estudiant amb discapacitat visual té les mateixes característiques evolutives (cognitives, socials, etc.) que un estudiant amb visió, però necessitarà estímuls específics en alguns moments del seu procés educatiu.

Les principals necessitats es troben:

- En l'orientació i la mobilitat (transport, desplaçaments a la facultat o les aules, etc.), i pot utilitzar diferents recursos per millorar la seva autonomia, com els gossos guia, bastons, o l'ajut dels tècnics de rehabilitació de l'ONCE.
- En l'accés a la informació visual, per la qual cosa requereix altres canals com són la via tàctil (codi de lectoescriptura Braille) o la via sonora que, juntament amb l'ús de tecnologies d'ajut: aparells de tiflotècnia (Braille'n Speak), ajuts òptics de baixa visió (lupes) o sistemes d'augment de pantalla d'ordinador, en faciliten l'accés.

INTERVENCIÓ EDUCATIVA

Què pot fer el professorat universitari per afavorir la integració dels estudiants amb discapacitat visual a les seves assignatures?

- Afavorir l'accés a tots els espais de l'entorn universitari: ascensors, aules, despatxos, etc.

En l'organització de l'aula

- Procurar, per la seguretat de la persona amb discapacitat visual, que les portes de l'aula estiguin tancades o obertes del tot.
- Facilitar a l'alumnat amb baixa visió que se situï a les primeres files.
- Evitar canviar la disposició del mobiliari. Si es fa, avisar l'estudiant.
- Tenir cura que les aules estiguin ben il·luminades per a les persones amb baixa visió i evitar situar-les davant la llum.

En la metodologia

És important posar-se en contacte amb l'alumnat per afrontar les seves dificultats específiques en l'aprenentatge i promoure una metodologia adequada a l'aula que afavoreixi la integració en la seva dinàmica. Aquesta relació permetrà anar-se adaptant de forma gradual a les persones amb discapacitat visual.

En les explicacions

- Verbalitzar la informació que visualment i

de forma inconscient s'afegeix a les explicacions. Si s'utilitzen suports visuals (vídeo, transparències, etc.), cal fer-ne una descripció dels continguts.

- Utilitzar les tutories per orientar i donar informació addicional.
- Tenir disponible amb anterioritat a l'inici del curs acadèmic la bibliografia, material addicional (fotocòpies), pràctiques, etc., per transcriure en format sonor o Braille, i perquè es pugui utilitzar a l'aula de forma simultània a la resta de companys.
- Tenir cura que les fotocòpies i tots els materials tinguin bona qualitat en la impressió, ja que és especialment important per als estudiants que tenen baixa visió.

En els ajuts tècnics específics

Els ajuts tècnics els proporciona l'ONCE, i facilita l'orientació a través de professorat d'ajut especialitzat. La recollida d'informació o presa d'apuntes a l'aula es pot fer mitjançant:

- Gravadora.
- Braille'n Speak: màquina d'escriure amb sis tecles que grava la informació a partir del mètode Braille.

AVALUACIÓ

Utilitzar el mateix sistema d'avaluació que per a la resta de companys, si bé es pot acordar amb l'estudiant la forma d'avaluació que resulti més còmoda.

- Si l'examen és oral, com amb la resta d'estudiants, gravar-lo per a la seva revisió i qualificació.
- Si l'examen és escrit pot caldre:
 - Flexibilitzar el temps, en funció de la prova i de l'ajut tècnic utilitzat.
 - Adaptar l'examen, que pot ser en Braille (a través de professionals de l'ONCE), i si és breu, es pot realitzar de forma oral. Per a les persones amb restes visuals, la mida de la lletra ha de ser superior a la normal (preguntar a l'estudiant).
 - Utilitzar altres aules si l'examen es re-

alitzava amb màquina Perkins, ja que el soroll pot molestar la resta de companys.

– Si s'utilitza Braille'n Speak, l'examen tindrà un suport de disquet i s'hi podrà accedir a través de l'ordinador.

ORIENTACIONS PER RELACIONAR-SE AMB L'ALUMNAT AMB DISCAPACITAT VISUAL

- En la comunicació amb les persones amb discapacitat visual s'aprecia una escassa expressió gestual. Es tracta de parlar davant seu i mirant-lo a la cara.
- Identifiqui's quan saludi a una persona cega i avisi-la quan se'n vagi.
- Quan es dirigeixi en una conversa a la persona amb discapacitat és necessari especificar que es vol parlar amb ella. Digui-li directament, no a través d'altres persones.
- Si hem de guiar-la, ofereixi-li el braç, no l'agafi davant seu, i avisi'l dels obstacles que s'hagi d'anar trobant en el recorregut: escales, mobiliari urbà, etc.

SERVEIS I PROGRAMES DE LES UNIVERSITATS

Universitat de Barcelona

Àrea Acadèmica i d'Estudiants
Serveis i Programes
per l'Estudiant
Programes d'Integració
Programa «FEM VIA»
C. Melcior de Palau, 140
08014 Barcelona
Tel. 93 403 54 15
Fax 93 403 59 18
Adreça electrònica:
mmeliz@ub.edu

Universitat Pompeu Fabra

Servei d'Atenció a la Comunitat
Universitària
Edifici Roger de Llúria
(Campus de la Ciutadella)
C. Ramon Trias Fargas, 25-27,
despatx 40037
08005 Barcelona
Tel. 93 542 20 97
Adreça electrònica:
sp.sacu@upf.edu

Universitat Rovira i Virgili

Secció d'Estudiants
Edifici Rectorat
C. de l'Escorxadador, s/n
43003 Tarragona
Tel. 977 55 86 90
Adreça electrònica:
patricia.olive@urv.net

Universitat de Vic

Servei d'Orientació
Psicopedagògica
Programa d'atenció als estu-
dians amb discapacitat
C. Sagrada Família, 7
Edifici B, planta baixa
08500 Vic
Tel. 93 886 12 22
Adreça electrònica:
servei.orientacio@uvic.es

Universitat Autònoma de Barcelona

Programa per la Integració dels
Universitaris amb Necessitats
Especials (PIUNE)
Fundació Autònoma Solidària
Pl. Cívica, local 11
Campus UAB
08193 Bellaterra
(Cerdanyola del Vallès)
Tel. 93 581 26 97
Adreça electrònica:
fas.piune@uab.es

Universitat de Lleida

Servei d'Extensió Universitària
Edifici del Rectorat
Pl. de Víctor Siurana, 1
25003 Lleida
Tel. 973 70 20 74 - 973 70 21 93
Adreça electrònica:
pdi@seu.udl.es

Universitat Oberta de Catalunya

Vicerectorat de Recerca, Inno-
vació i Metodologia Educativa
Av. Tibidabo, 39
08035 Barcelona
Tel. 93 253 23 43
Adreça electrònica:
vr.recerca@uoc.edu

Universitat Internacional de Catalunya

Servei d'Estudiants
C. Immaculada, 22
08017 Barcelona
Tel. 93 254 18 00
Fax 93 254 18 50
Adreça electrònica:
estudiants@uic.es

Universitat Politècnica de Catalunya

Programa d'Atenció a les
Discapacitats (PAD)
Univers. Edifici C6, Campus Nord
C. Jordi Girona, 1-3
08034 Barcelona
Tel. 93 401 07 00
Adreça electrònica:
info.univers@upc.edu

Universitat de Girona

Servei de Gestió Acadèmica
i Estudiants
Pl. Sant Domènec, 3
17071 Girona
Tel. 972 41 80 47
Fax 972 41 80 31
Adreça electrònica:
cap.acad@udg.es

Universitat Ramon Llull

Servei d'Atenció i Recepció
de la Universitat Ramon Llull
C. Claravall, 1-3
08022 Barcelona
Tel. 93 602 22 00
Fax 93 602 22 49
Adreça electrònica:
laura@rektorat.url.edu

Universitat Abat Oliba CEU

Servei d'Admissions
C. Bellesguard, 30
08022 Barcelona
Tel. 93 254 09 00
Fax 93 418 93 80
Adreça electrònica:
fcasado@uao.es

ADRECES D'INTERÈS

Principals federacions de l'àmbit de la discapacitat física i sensorial

COCARMI, Comitè Català de Representants de Minusvàlids

C. Joan Güell, 90-92
08028 Barcelona
Tel. 93 490 16 88
Fax 93 490 96 39
www.cocarmi.cat

COCEMFE Catalunya

Confederació Coordinadora
Estat de Minusvàlids Físics
d'Espanya
C. Músic Vivaldi, 27
25003 Lleida
Tel. 973 26 83 03
Fax 973 26 83 03
Adreça electrònica:
aspid@paeria.es
www.paeria.es/aspid

Federació ECOM

Gran Via de les Corts
Catalanes, 562, pral. 2a
08011 Barcelona
Tel. 93 451 55 50
Fax 93 451 69 04
www.ecom.es

ONCE. Delegació territorial de Catalunya. Barcelona

C. Calàbria, 66-76
08015 Barcelona
Tel. 93 325 92 00
Fax 93 424 91 44
Adreça electrònica:
soi@once.es
www.once.es

ACAPPS - Associació Catalana per a la Promoció de les Persones Sordes

C. Providència, 42, 2n
08024 Barcelona
Tel. 93 210 55 30
Fax 93 210 55 30
Adreça electrònica:
acapps@accaps.org
www.acapps.org

Federació de Persones Sordes de Catalunya

C. Pere Vergés, 1, 7a planta
(Hotel d'Entitats La Pau)
08020 Barcelona
Tel. 93 278 18 42
Fax 93 305 51 04
Adreça electrònica:
fesoca@fesoca.org
www.fesoca.org

En el cas de les entitats d'àmbits territorials més concrets (municipal, comarcal, etc.) o referents a tipus de discapacitats específics, s'hi pot accedir a través de les pàgines web de les federacions esmentades, o bé consultar la pàgina web del Depar-

tament d'Acció Social i Ciutadania, on consten totes les entitats de Catalunya:
<http://www.gencat.net/benestar/departament/adreces/serveissocials/index.htm>

«L'educació superior ha de ser accessible a tothom d'acord amb el mèrit. No es pot acceptar cap discriminació»

UNESCO (1998)

